

การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ธนาภา ทองดี * สุชาติพิทย์ งามนิล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน 3) ศึกษาจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 2 ฉบับ คือ 1) ชุดการสอนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีประสิทธิภาพ 80.10/80.75 และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.35-0.65 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.41 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบางลายพิทยาคม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 38 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 0.67-1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80
2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีจำนวนร้อยละ 89.47 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ชุดการสอน, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

* นักศึกษาลัทธิสุทธครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2558,

E-mail: anapa2505@hotmail.com

** อาจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

The Development of Instructional Package on Buddhist Moral Topic For Mathayomsuksa 3 Students

Tanapa Thongdee* Suthathip Ngaminin**

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop on instructional package on Buddhism Moral Topic for Matthayomsuksa 3 students with efficiency of 80/80 standard criterion, 2) to compare students' academic achievement on Buddhist Moral Topic before and after learning the instructional package, and 3) to study the number of Matthayomsuksa 3 students taught by the instructional package passing 70 % of the total score. The research comprised 1) the instructional package on Buddhist Moral Topic with efficiency index of 80.10/80.75, and 2) the learning achievement test including 40 items with 4 multiple choices with content validity and difficulty degrees between 0.35-0.65, degree of discrimination between 0.20-0.41 and the reliability coefficient of 0.79. The samples in this study were 38 Matthayomsuksa 3 students in the first semester of the academic year 2014, at Banglai Pitthayakhom school in Bung na rang District, Phichit Province. The samples were selected by simple random sampling.

The findings were as follows:

1. The instructional package on Buddhist Moral Topic had the efficiency index of 80.10/80.75, meeting the standard criterion at 80.10/80.75 under 80/80 criterion.
2. The academic achievement of the students taught by using the instructional package was higher than before learning at the 0.05 level of significance.
3. Students taught by the package had achievement scores ranging from 70% of the fullscore, which amounted to 89.47 percent more than the set 70 percent passing score at the 0.05 level of significance.

Keywords: Instruction package, The principles of Buddhism, Achievement

* Student in Master of Education Degree in Curriculum and Instruction Program, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2015,
E-mail: anapa2505@hotmail.com

** Lecturer in Faculty of Education in Nakhon Sawan Rajabhat University

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังหลักของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งมีเจตคติที่จำเป็นต่อการเรียน การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 4)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 1) นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองที่ดีให้แก่ผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2544: 3) และเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบ มีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรม และมีค่านิยมที่เหมาะสมโดยได้กำหนดสาระ 5 สาระคือ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 1) สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และทั้งนี้ยังเป็นสาระพื้นฐานที่มุ่งปลูกฝังผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 1) ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษานแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม โดยนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั่นคือ การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้โดยให้ผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน นักเรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถไปประยุกต์ใช้ได้ (พิมพ์พันธ์ เฉชะกุลปต์, 2544: 7) ชุดการสอน เป็นนวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาการสอน

โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นกิจกรรมผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ (อุ้มบุญ ลิงห้อยควิน, 2544: 9-12) และสื่อการสอนประเภทชุดการสอนเป็นสื่อที่แก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะชุดการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเป็น ฟีกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนจะประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนสนใจต่อการเรียนตลอดเวลา สามารถเรียนได้ตามความสนใจ และตามอัตราการเรียนรู้ของตนเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ชุดการสอนผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือและให้ชุดการสอนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนแทนครู ดังนั้นผู้เรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้จากชุดการสอน (บุญเกื้อ ควรวาเวช, 2542: 75) และงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ ปัญญาดี (2550) ได้ทำวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างชุดการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 83.13/82.62 ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพชรประกาย พันดาวงษ์ (2544) ซึ่งวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.25/82.00 ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีจำนวนร้อยละ 889.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุดการสอนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

จากความสำคัญของการเรียนการสอน โดยวิธีใช้ชุดการสอน และสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศิลธรรม จริยธรรมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่น่าพอใจ ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงสนใจที่จะพัฒนาชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จและบรรลุตามจุดหมายทางการเรียน ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเกิดประสบการณ์รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอน เรื่อง หลักกรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน
3. เพื่อศึกษาจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิจัย ดังนี้

มาสโลว์ (Maslow, 1962: 12 อ้างถึงในทิสนา แคมมณี, 2554: 69) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาคนสำคัญของโลก เจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) เขาได้กล่าวเน้นถึงการสร้างบรรยากาศที่สนองความสนใจของนักเรียนโดยการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสความสำเร็จในสิ่งที่เรียนเป็นเบื้องต้นทุกคน ซึ่งจะนำไปสู่ ความสำเร็จในระดับสูงต่อไป โดยมาสโลว์มีแนวคิดอยู่ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. แรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจ ซึ่งเกิดจากความต้องการอันจะไปกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติให้บรรลุการตอบสนองความต้องการจนครบถ้วน

2. ความต้องการ มนุษย์เราจะมีความต้องการอยู่ 5 ชั้น คือ ความต้องการทางความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักความอบอุ่น ความต้องการการยอมรับของหมู่คณะ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และขั้นสุดท้ายคือความต้องการประสบความสำเร็จในการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จากทฤษฎีของมาสโลว์ที่จะถูกนำไปใช้ในการสร้างชุดการสอน คือ ให้นักเรียนเรียนเริ่มจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ โดยเริ่มจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก ซึ่งเป็นเหตุให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การเรียนไม่เกิดการเบื่อหน่าย และนำไปสู่ความสำเร็จในระดับสูงต่อไป

นอกจากนี้ Bruner (1963: 1-54; อ้างถึงในทิสนา แคมมณี, 2554: 67-68) นักจิตวิทยาและนักการศึกษากลุ่มปัญญานิยมผู้ที่ได้สร้างสรรค์ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ เขาได้เน้นการสอนให้ตรงกับความพร้อมของผู้เรียน ทฤษฎีความพร้อมของบรุนเนอร์ เป็นแนวคิดที่เชื่อกันว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และ Burrhus F. Skinner ได้ศึกษาเรื่องราว

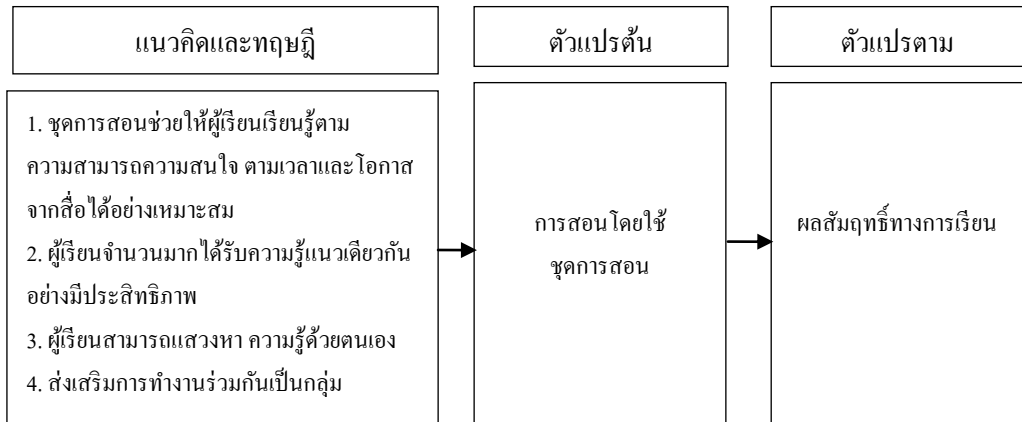
พฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยพื้นฐานทางธรรมชาติและลักษณะของมนุษย์ ทฤษฎีของสกินเนอร์ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุดการสอนที่สำคัญมี 3 ประการดังนี้

1. เงื่อนไขการตอบสนอง (Operant conditioning) พฤติกรรมที่สำคัญที่สุดของมนุษย์นั้น ประกอบด้วยการสนองตอบต่อสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงออกไป การสนองตอบเหล่านั้นถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความรู้และทักษะพื้นฐานการเรียนรู้เท่ากับการเปลี่ยนแปลงอัตราการสนองตอบ (ให้มากขึ้นหรือน้อยลง) การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะทำได้ด้วยการเสริมแรง หรือลดการเสริมแรง เมื่ออาการตอบสนอง เช่นนี้เกิดขึ้น

2. การเสริมแรง (Reinforcement) เมื่ออินทรีย์มีการตอบสนอง ผู้ฝึกสามารถที่จะให้สิ่งเร้าบางอย่าง ซึ่งอาจจะทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงก็ได้ ถ้าสิ่งเร้าอันใดสามารถทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลง เราเรียกสิ่งเร้านี้ว่า การเสริมแรง (Reinforce) ในด้านการเรียนการสอนตัวเสริมแรงที่สำคัญที่สุด คือการรู้ผล (Knowledge of Result) ในชุดการสอนนำหลักการเสริมแรงนี้มาใช้โดยการให้มีการเฉลยคำถามในบัตรเฉลยกิจกรรมไว้ให้ผู้เรียน ได้ทราบผลทันที

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วสามารถนำเวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมอื่น ๆ โดยไม่ต้องรอผู้ที่เรียนรู้ได้ช้าในและในขณะเดียวกันผู้ที่เรียนรู้ได้ช้าก็สามารถเรียนรู้ได้ในเรื่องต่าง ๆ จากชุดการสอนได้ตามศักยภาพของตนเองโดยไม่ถูกบีบบังคับว่าจะต้องเรียนจนจบเนื้อหาสาระที่ผู้สอนกำหนดพร้อมกับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วโดยที่ตนเองไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชุดการสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ตามความสามารถ ตามความสนใจ ตามเวลา และโอกาสจากสื่อได้อย่างเหมาะสม บุญเกื้อ ควรหาเวช (2542) ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2553) เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการของการพัฒนาชุดการสอนรวมทั้งแนวคิดของการบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 (ศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์ และอดิศ สรรคบุรานุรักษ์ (2558) จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน จากโรงเรียนบางลายพิทยาคม ปีการศึกษา 2557

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 38 คน โรงเรียนบางลายพิทยาคม ปีการศึกษา 2557 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จาก จำนวน 2 ห้องเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. ชุติการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเป็นชุติการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม มีจำนวน 4 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 เรื่อง อริยสัจ 4, ทุกข์, ไตรลักษณ์ หน่วยที่ 2 เรื่อง อริยสัจ 4, สมุทัย, วัฏฏะ 3, ปญจธรรม 3 หน่วยที่ 3 เรื่อง อริยสัจ 4, นิโรธ, อัตถะ และหน่วยที่ 4 เรื่อง อริยสัจ 4, มรรค, มรรค มืองค์ 8, ปญญา 3, สัมปยุตธรรม 7, อุบาทถธรรม 7, บุญกิริยาวัตถุ 10, มงคล 38

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบ แบบอิงกลุ่ม โดยข้อสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.35-0.65 และ ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.40 และมีค่าความเที่ยงของแบบทดสอบเท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 40 ข้อ เวลา 60 นาที แล้วบันทึกผลไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับเดียวกับก่อนเรียน

4. นำคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดการสอน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ชุดการสอน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
	(E1)	(E2)
หน่วยที่ 1	79.3	
หน่วยที่ 2	80.15	
หน่วยที่ 3	82.00	80.75
หน่วยที่ 4	84.10	
รวมเฉลี่ย	81.39	

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 81.39/80.75 โดยมีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนแต่ละหน่วย หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 81.39 และค่า

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน หรือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) 80.75 ดังนั้น ชุดการสอนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยชุดการสอน ก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน สรุปผลได้ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียน และหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน

การประเมิน	N	\bar{X}	S.D	t
ก่อนเรียน	38	18.45	0.86	53.85*
หลังเรียน	38	31.71	2.39	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t_{(.05, 37)} = 1.684$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียน ($\bar{X} = 31.71$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.45$) ค่าที ที่คำนวณได้ (53.85) ซึ่งมากกว่าค่าที่เปิดจากตาราง (1.684) แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยชุดการสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลการศึกษาจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยชุดการสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม สรุปผลได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ความถี่	จำนวนนักเรียนที่ผ่าน เกณฑ์	จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่าน เกณฑ์	χ^2
ความถี่ที่ได้จากการปฏิบัติ	34.0 (89.47%)	4.0 (10.53%)	6.86*
ความถี่ที่ได้ตามสมมุติฐาน	26.6 (70.00%)	11.4 (30.00%)	

$\chi^2_{(0.05, 1)} = 3.841$ * อย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าไคสแควร์ (χ^2) ที่ได้จากการคำนวณ (6.86) มากกว่า ค่าที่ได้จากตาราง (3.814) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 89.47 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.39/80.75

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้ชุดการสอน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีจำนวนร้อยละ 89.47 ของนักเรียนทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ชุดการสอนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพ 81.39/80.75 จากการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน ซึ่งเป็นเพราะชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างมีระบบ คือ ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 คู่มือการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักการสร้างชุดการสอนตามระบบการสอนสำหรับนักเรียน สามารถใช้ได้ด้วยตนเอง

ประกอบด้วยคู่มือครู คำสั่ง เนื้อหาบทเรียน กิจกรรมและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การใช้ภาษา จากผู้เชี่ยวชาญทั้งได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งตรงกับกระบวนการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow) จึงทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุดการสอนคือ ความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยการกระทำ เช่น ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ได้เห็นด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเกื้อ ควรหาเวช (2543: 91) ที่กล่าวว่า ชุดการสอนเป็นชุดของสื่อประสม (Multi Media) ที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรภา วีระพันธ์ (2555) ที่ได้พัฒนาชุดการสอน เรื่องหลักหลักการธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.34/81.07 เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับการวิจัยของเฉลิมพรรณ เสนาชัย (2555) ที่ได้พัฒนาชุดการสอน เรื่อง มารยาทชาวพุทธ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.57/81.72 เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง หลักกรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาจำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้ชุดการสอน เรื่อง หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีจำนวนตั้งแต่ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนจำนวนตั้งแต่ร้อยละ 89.47 ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะการสอนด้วยชุดการสอนเรื่อง หลักกรรมทางพระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากชุดการสอนเป็นแบบกลุ่มกิจกรรม และจัดกลุ่มโดยแบ่งนักเรียน เรียนเก่ง เรียนปานกลางและเรียนอ่อนผสมกันทำให้เด็กเก่งได้ช่วยเหลือเด็กอ่อนในการทำกิจกรรม สื่ออุปกรณ์น่าสนใจ และเนื้อหาที่จัดไว้ในกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมไว้อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของเนื้อหา เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ซึ่งในการใช้ชุดการสอนประกอบด้วย บัตรคำสั่ง บัตรความรู้ บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยกิจกรรมสื่ออุปกรณ์ที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมัลติมีเดีย ทั้งนี้ชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ อีกทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้มาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนได้คะแนนสูงขึ้น สรุปความรู้ได้อย่างเป็นระบบ และมีการเรียนรู้ตามขั้นตอนทั้งการตอบคำถามและการทำแบบฝึกกิจกรรมตลอดจนประเมินและสรุปผลได้จากการเรียนรู้จากบทเรียน (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544: 7)

จากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอะรอน วงศ์มัน (2553) ที่ได้พัฒนาชุดการสอน เรื่อง การเมืองการปกครอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเมืองการปกครองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณี นางแย้ม และคณะ (2556) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องงานวิจัยของเพชรประกาย พันดาวงษ์ (2554) ที่ได้พัฒนาชุดการสอน เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้ชุดการสอนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 84 ของนักเรียนทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การนำชุดการสอนไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอื่น ๆ ควรคำนึงถึงระดับความสามารถของผู้เรียน โดยอาจปรับกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับผู้เรียน
2. ในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละกลุ่มนั้น ควรมีการเปลี่ยนหน้าที่อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ นักเรียนได้ปฏิบัติงานเพียงด้านเดียว และให้ความสำคัญทุกคนเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาชุดการสอนสาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ควรจะมีการพัฒนาชุดการสอนที่เน้นวิธีการหรือเทคนิคการสอนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนในการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2545). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- จิรภา วีระพันธ์. (2552). การพัฒนาชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- เฉลิมพรรณ เสนาชัย. (2555). การพัฒนาชุดการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง มารยาทชาวพุทธและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ทิสนา แจมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระพงษ์ศักดิ์ ปัญญาดี. (2550). การสร้างชุดการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์ กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

- เพชรประกาย พันดาวงษ์. (2554). *การพัฒนาชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศศิณีภูมิจิ์ สรรคบุรานุรักษ์ และอดิศ สรรคบุรานุรักษ์. (2558, มกราคม-เมษายน). การบริหารจัดการ หลักสูตรในศตวรรษที่ 21: ห้องเรียนที่กว้างเท่ากับโลก. *วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์*, 10(28), 1-14.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อรุณี นางแย้ม และคณะ. (2556, พฤษภาคม-สิงหาคม). การพัฒนาชุดฝึกการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการและ วิจัยสังคมศาสตร์*, 8(23), 91-102.
- อะรอน วงศ์มัน. (2553). *การพัฒนาชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เรื่อง การเมืองการปกครอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้). มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- อุ้มบุญย ลิงห์อัศวิน. (2554). *คู่มือการใช้วีดิทัศน์เสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- Brawley, O.D. (1975). A study to evaluate the effects of using multimedia instructional modules to teach time-telling to retarded learners. *Dissertation Abstracts International*, 35 (7), 4280-A.
- Bryan, J M., and Smith, J.C. (1975). *A self paced art history learning center at the University at South Carolina*. Audio Visual Instruction.
- Mc Coleman, J.W. (1975, July). Relationship between the use of instructional media package: Group activities and the preferences of student toward the school study course. *Dissertation Abstracts International*, 36, 109-A.
